

delagtigere for dem end de korte Forpagtninger. Jeg tør altsaa gaa ud fra, at Fæsteforholdet, skjøndt det omtales med saa haarde Ord, dog i Virkeligheden efter de Herrers Mening er uden Sammenligning den bedste Brugsform, der eksisterer, bedre end de lange Forpagtninger og endnu langt bedre end de korte Forpagtninger. Naar man omsætter de Herrers Ord til, hvad der virkelig er deres Tanke, gaar deres Tanke altsaa ud paa, at det vistnok er den bedste Form, at Eieren selv bruger sin Jord, men naar denne Form ikke er tilstede, saa er Livsfæste at foretrække for enhver anden Form. Naar man nu ser, hvorledes Forholdet er paa Fæstegodserne, saa er det saaledes, at enten er Godset i Selveie og bruges af Eierne, eller ogsaa gives det i Livsfæste; det er den nuværende Tingenes Tilstand paa Godserne, at der er de to Alternativer, enten Selveie eller Livsfæste. Men naar dette Lovforslag har ført til det Maaal, som tilsigtes, at alt Fæstevæsenet er afløst, saa vil Forholdet jo være et ganske andet, saa vil den kontraktmæssige Frihed være indtraadt paa Godserne, og saa vil Spørgsmaalet ikke længere være inellem Selveie og Livsfæste, men inellem Selveie og korte Forpagtninger, og efter de Yttringer, som ere faldne fra det ærede Flertals Side, kan man, dersom Flertallet har Ret i sin Anskuelse, være overbevist om, at der fra det Dieblif af ikke mere vil blive givet Gaarde i Fæste, men alle Brugsoverdragelser ville blive korte Forpagtninger. Det er altsaa virkelig det, der vil skaffes tilveie, dersom det nærværende Lovforslag bliver til Lov. Men det er ikke nok dermed; thi Fæsteforholdet har ikke alene den Eiendommelighed, at det stiller Valget mellem Selveie og Livsfæste, men tillige den, at det forhindrer de smaa Jordbrugs Forvinden og Dypgaen i store Landbrug. Der er et Punkt, som efter min Mening har den største Bigtighed, og som jeg ikke har hørt fremhævet, før det skete ved Sagens sidste Foretagelse af det ærede Medlem for Odense Amts 4de Valgtreds (H. C. D. Müller). Han omtalte, og med fuldkommen Føie, at et Spørgsmaal af den mest indgribende Betydning var Spørgsmaalet om Rettigheden til Sammenlægning, og det er vel ogsaa ganske

klart, at, naar der er Spørgsmaal, ikke om de enkelte Individider, men om Bondestanden i dens Helhed, saa spiller Retten til at sammenlægge en langt betydeligere Rolle end Spørgsmaalet om de Brugsformer, der tilstedes. Den ærede Rigsdagsmand sagde i sit Foredrag, at der vistnok af den Professor ved Universitetet, som specielt foredrager denne Del af Retsvidenskaben, var blevet fremsat en Bemærkning om, hvorledes § 1 i Loven af 19de Februar 1861 skulde forståas, men at denne Bemærkning vistnok var urigtig. Med al Agtelse for det ærede Medlem for Odense Amts 4de Valgtreds, tror jeg imidlertid, at, naar der er Spørgsmaal om at stille ham ligeoverfor den Mand, som han i sit Fordrag omtalte, og naar der er Spørgsmaal om at afgjøre, hvem der med størst Sandsynlighed kan antages at have faaet det rigtige Resultat ud af Lovgivningen, saa maa det dog vel være den Forfatter, hvormod der her er Tale, og han erklærer med korte Ord i sit Værk ved at omtale § 1 i Loven af 19de Februar 1861: „Med de 20 Mars Udløb bliver Gaarden fuldkommen fri for Fæstebaandet, den kan gives i frit Leie, nedlægges, indtages under Hovedgaarden osv.“ Det er altsaa den Tingenes Tilstand, som man kommer ind paa, naar det nærværende Lovforslag har ført til sit Maaal, og jeg skal dernæst sige, at der ikke eksisterer i vor Lovgivning noget absolut Forbud imod Sammenlægning, der eksisterer ikke noget Lovbud, der i Almindelighed forbyder Sammenlægning af Jord; Sammenlægning er tværtimod tilladt i saa stor Udstrækning, som der kan være Spørgsmaal om, men det, der hidtil har forhindret Sammenlægning af Jord, er netop Fæstetvangen; thi det er den Eiendommelige ved Fæstetvangen, at den ikke blot paalægger Godseierne at give Jorden i Fæste, men den forbyder dem tillige at fæste to Gaarde til een Mand. Den paalægger ham tillige at forsyne hver Bondegaard med selvstændige Beboere, og saaledes er det Fæstetvangen, der ikke alene har virket til at gjøre den Brugsform, som det ærede Flertal ubetinget foretrækker for enhver anden Brugsform, til den almindelige, men tillige har forebygget, at de smaa Eiendomme forsvandt, og be-